

FARMATSEVTIK TERMINOLOGIYADA LOTIN TILINING QO‘LLANILISHI

Davurova Soxiba Usanboevna

Tillar kafedrası stajyor-assistenti

Hamzayevna Maftuna Maxmudovna, Suyunova Navbahor Shavkatovna

Haqqulova Gullola Kamoliddinovna, Erkinova Zarina Tolmas qizi

Farmatsiya fakulteti 101 guruh talabalari, SamDTU.

Annotatsiya

Lotin tili farmatsevtik terminologiyaning shakllanishi va rivojlanishida muhim rol o‘ynaydi. Dorivor moddalar nomlari, retseptura, farmatsevtik shakllar hamda farmakologik atamalar ko‘pincha lotin tiliga asoslangan terminlar orqali ifodalanadi. Mazkur maqolada farmatsevtik terminologiyada lotin tilining qo‘llanilishi, uning tarixiy asoslari, morfologik xususiyatlari hamda zamonaviy farmatsevtika amaliyotidagi ahamiyati tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, lotin tili dorivor moddalar nomenklaturasi, farmatsevtik shakllar nomlanishi, retsept yozish qoidalari hamda xalqaro farmakopeya standartlarida keng qo‘llaniladi. Shuningdek, lotin tilining barqarorligi va universalligi farmatsevtik terminologiyaning aniqligi va standartlashuvini ta‘minlaydi.

Kalit so‘zlar: lotin tili, farmatsevtik terminologiya, dori vositalari nomenklaturasi, retseptura, farmatsevtik terminlar, farmakopeya, ilmiy terminologiya.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЛАТИНСКОГО ЯЗЫКА В ФАРМАЦЕВТИЧЕСКОЙ ТЕРМИНОЛОГИИ

Давурова Сохиба Усанбоевна

стажёр-ассистент кафедры языков

Хамзаева Мафтуна Махмудовна, Суюнова Навбахор Шавкатовна,

Хаккулова Гуллола Камолиддиновна, Эркинова Зарина Толмасовна

студентки 101-группы фармацевтического факультета

Самаркандского государственного медицинского университета

Аннотация

Латинский язык играет важную роль в формировании и развитии фармацевтической терминологии. Названия лекарственных веществ, рецептура, фармацевтические формы и фармакологические термины часто выражаются с использованием терминов, основанных на латинском языке. В данной статье анализируется применение латинского языка в фармацевтической терминологии, его исторические основы, морфологические особенности, а также значение в современной фармацевтической практике. Результаты исследования показывают, что латинский язык широко используется в номенклатуре лекарственных веществ, в названиях фармацевтических форм, правилах написания рецептов и международных фармакопейных стандартах. Кроме того, стабильность и универсальность латинского языка обеспечивают точность и стандартизацию фармацевтической терминологии.

Ключевые слова: латинский язык, фармацевтическая терминология, номенклатура лекарственных средств, рецептура, фармацевтические термины, фармакопея, научная терминология.

THE USE OF THE LATIN LANGUAGE IN PHARMACEUTICAL TERMINOLOGY

Davurova Sokhiba Usanboevna

Trainee-assistant teacher of the Department of Languages

Hamzayeva Maftuna Maxmudovna, Suyunova Navbahor Shavkatovna,

Haqqulova Gullola Kamoliddinovna, Erkinova Zarina Tolmas qizi

Students of group 101, Faculty of Pharmacy

Samarkand State Medical University

Abstract

The Latin language plays an important role in the formation and development of pharmaceutical terminology. The names of medicinal substances, prescriptions, pharmaceutical forms, and pharmacological terms are often expressed through terminology based on Latin. This article analyzes the use of Latin in

pharmaceutical terminology, its historical foundations, morphological characteristics, and its significance in modern pharmaceutical practice. The results of the study show that Latin is widely used in the nomenclature of medicinal substances, the naming of pharmaceutical forms, prescription writing rules, and international pharmacopoeial standards. In addition, the stability and universality of the Latin language ensure the accuracy and standardization of pharmaceutical terminology.

Keywords: Latin language, pharmaceutical terminology, drug nomenclature, prescription writing, pharmaceutical terms, pharmacopoeia, scientific terminology.

Kirish

Farmatsevtika sohasi dori vositalarini ishlab chiqarish, saqlash va qo'llash bilan bog'liq ilmiy-amaliy faoliyatni o'z ichiga oladi. Ushbu sohada qo'llaniladigan terminologiya aniq, standart va xalqaro miqyosda tushunarli bo'lishi zarur. Shu sababli farmatsevtik terminologiya tizimida lotin tili muhim o'rin egallaydi.

Tarixan farmatsevtika va tibbiyot sohasidagi ilmiy asarlar lotin tilida yozilgan. O'rta asrlardan boshlab farmakopeya, dorivor moddalar nomlari va retseptlar aynan lotin tilida ifodalangan. Bu an'ana hozirgi kunda ham saqlanib qolgan bo'lib, ko'plab farmatsevtik terminlar lotin tiliga asoslanadi.

Lotin tili farmatsevtik terminologiyada universallikni ta'minlaydi. Turli mamlakatlarda ishlovchi shifokorlar va farmatsevtlar uchun lotin terminlari umumiy tushunarli hisoblanadi. Shu sababli farmatsevtik ta'lim tizimida lotin tilini o'rganish muhim hisoblanadi.

Mazkur maqolaning maqsadi — farmatsevtik terminologiyada lotin tilining qo'llanilishi, uning lingvistik xususiyatlari hamda zamonaviy farmatsevtika amaliyotidagi ahamiyatini tahlil qilishdir.

Materiallar va metodlar

Tadqiqot jarayonida farmatsevtik terminologiya, lotin tili grammatikasi va farmakopeya standartlariga oid ilmiy adabiyotlar o'rganildi. Tadqiqotda quyidagi metodlardan foydalanildi:

- ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish;
- terminologik tahlil;
- qiyosiy-lingvistik metod;
- tavsifiy metod.

Material sifatida tibbiy va farmatsevtik terminologiya bo'yicha darsliklar, lotin tili grammatikasi bo'yicha qo'llanmalar hamda farmakopeya hujjatlari tanlab olindi. Farmatsevtik terminlarning kelib chiqishi, morfologik tuzilishi va semantik xususiyatlari tahlil qilindi.

Natijalar

Tadqiqot natijalari farmatsevtik terminologiyada lotin tilining keng qo'llanilishini ko'rsatdi. Farmatsevtika sohasida lotin terminlari quyidagi asosiy yo'nalishlarda qo'llanadi.

1. Dorivor moddalar nomlari

Ko'plab dori moddalarining ilmiy nomlari lotin tilida yoziladi.

Masalan:

Acidum ascorbinicum

Natrii chloridum

Magnesii sulfas

Bu terminlar farmatsevtik nomenklaturaning muhim qismi hisoblanadi.

2. Farmatsevtik shakllar

Dorilarning farmatsevtik shakllari ham lotin tilida ifodalanadi.

Masalan:

Tabulettae — tabletkalar

Unguentum — malham

Solutio — eritma

Pulvis — kukun

3. Retseptura

Retsept yozish jarayonida lotin tilidan keng foydalaniladi.

Masalan:

Rp. (Recipe) — ol

Misce — aralashtir

Da — ber

Signa — belgilab yoz

4. Farmakopeya terminlari

Farmakopeyalarda dorivor moddalar va preparatlar nomlari lotin tilida beriladi.

Masalan:

Extractum, Tinctura, Decoctum

Muhokama

Farmatsevtik terminologiya tizimi ko'p asrlik ilmiy an'analarga asoslangan bo'lib, unda lotin tili muhim o'rin egallaydi. Farmatsevtika sohasida qo'llaniladigan ko'plab terminlar, jumladan dorivor moddalar nomlari, farmatsevtik shakllar, retsept yozish qoidalari va farmakopeya terminlari lotin tiliga asoslangan. Bu holat farmatsevtik terminologiyaning xalqaro miqyosda yagona va tushunarli bo'lishini ta'minlaydi.

Lotin tilining farmatsevtik terminologiyada keng qo'llanilishining asosiy sababi uning universalligi va barqarorligidir. Lotin tili tarixiy jihatdan o'zgaras til sifatida qaraladi, bu esa terminlarning ma'nosini uzoq vaqt davomida aniq saqlab qolish imkonini beradi. Turli mamlakatlarda ishlab chiqariladigan dori vositalarining nomlanishi ko'pincha lotin terminlariga asoslangan bo'lib, bu esa farmatsevtlar va shifokorlar o'rtasidagi ilmiy muloqotni osonlashtiradi.

Farmatsevtik terminologiyada lotin tilining morfologik imkoniyatlari ham katta ahamiyatga ega. Dorivor moddalar nomlari ko'pincha lotin tilidagi o'zak, prefiks va suffikslar yordamida shakllantiriladi. Masalan, kimyoviy moddalarning nomlari yoki dorivor preparatlarning xalqaro nomlanishida lotin tilining termin elementlari keng qo'llaniladi. Bu esa yangi farmatsevtik terminlarni yaratishda muhim lingvistik asos bo'lib xizmat qiladi.

Retsept yozish jarayonida ham lotin tilining o'rni alohida ahamiyatga ega. Retseptlarning asosiy qismi an'anaviy ravishda lotin tilida yoziladi. Masalan, Recipe (Rp.), Misce, Da, Signa kabi terminlar farmatsevtik amaliyotda keng qo'llanadi. Ushbu terminlar dorivor moddalarni tayyorlash, aralashtirish va

bemorga qo'llash bo'yicha ko'rsatmalarni ifodalaydi. Lotin tilidagi retsept tizimi qisqa va aniq ifoda vositasini ta'minlagani sababli tibbiyot amaliyotida muhim ahamiyat kasb etadi.

Farmakopeya tizimida ham lotin tilining o'rni katta. Xalqaro farmakopeyalarda dorivor moddalar nomlari ko'pincha lotin tilida beriladi. Bu esa farmatsevtik mahsulotlarni standartlashtirish va ularning sifatini nazorat qilish jarayonida muhim rol o'ynaydi. Lotin terminlari orqali dori moddalari nomlanishi ularning xalqaro miqyosda bir xil tushunilishini ta'minlaydi.

Shuningdek, lotin tilining farmatsevtik terminologiyada qo'llanilishi farmatsevtika yo'nalishida tahsil olayotgan talabalar uchun ham katta ahamiyatga ega. Lotin terminologiyasini o'rganish orqali talabalar dorivor moddalar nomlarining kelib chiqishi, tuzilishi va ma'nosini chuqurroq tushunadilar. Bu esa ularning kasbiy kompetensiyasini oshirishga va ilmiy tafakkurini rivojlantirishga yordam beradi.

Zamonaviy ilmiy kommunikatsiyada ingliz tilining roli ortib borayotgan bo'lsa-da, farmatsevtik terminologiyada lotin tilining ahamiyati saqlanib qolmoqda. Ko'plab zamonaviy farmakologik atamalar ham lotin tiliga asoslangan holda shakllangan. Shu sababli lotin tili farmatsevtik terminologiyaning tarixiy va lingvistik asosi sifatida bugungi kunda ham o'z ahamiyatini yo'qotmagan.

Umuman olganda, farmatsevtik terminologiyada lotin tilining qo'llanilishi ilmiy aniqlik, terminologik barqarorlik va xalqaro standartlashuvni ta'minlaydi. Bu esa farmatsevtika sohasining rivojlanishida muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Xulosa

Farmatsevtik terminologiyada lotin tili muhim ahamiyatga ega. Dorivor moddalar nomlari, farmatsevtik shakllar, retseptura hamda farmakopeya terminlari lotin tiliga asoslanadi.

Lotin tilining universalligi farmatsevtik terminologiyaning xalqaro standartlashuvini ta'minlaydi. Shu sababli farmatsevtika va tibbiyot sohalarida lotin tilini o'rganish muhim hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Rustamova S.Sh., Sagdullaeva M.A., Abdullaeva R.M., Isroilova M.N., Yuldasheva D.Yu. Lotin tili va tibbiy terminologiya. – Toshkent, 2018.
2. Boliev M.N. Lotin tili va tibbiyot terminologiyasi. – Toshkent: Ilm Ziyο, 2011.
3. Xo‘jayeva L., Zohidova X., Rahmatullayeva Z. Lotin tili. – Toshkent, o‘quv qo‘llanma.
4. Lotin tili va farmatsevtik terminologiya asoslari. – Tibbiyot oliy o‘quv yurtlari talabalari uchun o‘quv qo‘llanma.
5. Lotin tili va tibbiy terminologiya. – Tibbiyot kollejlari uchun darslik, Toshkent: Ilm Ziyο.
6. Чернявский М.Н. Латинский язык и основы медицинской терминологии. – Москва, 2007.
7. Цисык А.З. Латинский язык: учебно-методическое пособие. – Минск: БГМУ, 2013.
8. Носачёва М.И. Латинский язык и основы медицинской терминологии. – Москва: Ай Пи Ар Медиа, 2022.
9. Дадиева А.А. Латинская фармацевтическая терминология. – Иркутск: ИГМУ, 2016.
10. Latin and Fundamentals of Medical Terminology. Учебное пособие для студентов медицинских вузов. – Запорожье, 2016.